

Patricia Kiš Bruno Konjević/Hanza Media

Policija u lovu na krivotvoritelje umjetnina

**Osječka izložba
govori dvije stvari:
1. najmanje 30 posto
umjetnina je
krivotvoreno
2. domaći su
falsifikatori površni
i nespretni**

Na putujućoj izložbi "Ljepota lažnog sjaja" prikazana su djela koja više ili manje uspješno podržavaju stilove vodećih svjetskih i domaćih umjetnika

U osječkoj HNK može se pogledati izložba na kojoj su radovi s potpisima Pabla Picassa i Amedea Modiglianija, no nije riječ o originalima, nego o kopijama koje su pronađene na našem tržištu. "Picassova" slika, najnovija u fondusu Muzeja policije, i premijerno izložena u Osijeku, prikazuje borbu bikova, čest motiv španjolskog slikara. U prvom je planu u lijevom kutu nevješta naslikana ova životinja izvrnuta na leđima. "Čak i mi laici možemo vidjeti da nije riječ o originalu. Koliko imam informaciju, radilo se o prijeveri, osoba je bila dužna novac, pa je zauzvrat vjerovniku dala tu sliku. Radilo se o manjoj svoti ako se uspoređi vrijednost s Picassovim cijenama na tržištu umjetnika, pa se, osim po slikarskom rukopisu i potpisu, i po cijeni koja nije milijunska može vidjeti da nije riječ o originalu", kaže Helena Biočić, voditeljica Muzeja policije.

Riječ je o putujućoj izložbi "Ljepota lažnog sjaja", a iako okvir na izloženim slikama zapravo vrijedi više od same slike, kako nam kaže naša sugovornica, izložbu čuva policija. "Želja nam je obrazovati građane po ovom pitanju, da ne kupuju kopije. Prije 2009. slike za koje je dokazano da su kopije, uništavale su se. U posljednjih devet godina prikupljamo ih u edukacijske svrhe, nadamo se da će se ljudi zapitati što sve imaju na zidu, umjetnine dodatno provjeriti. Do sada imamo 70 krivotvorenih umjetnina u svojem fondusu", ističe. Djela na izložbi variraju, od primjerice, motiva izrezanog s kalendara i postavljeno u okvir do relativno vješte kopije radova pojedinih slikara. Dio je pokazan u Osijeku, a ostatak slika, koje nisu na izložbi, pažljivo se čuva u depou Muzeja policije, koji će se, prema svemu sudeći, otvoriti sljedeće godine.

Na osječkoj je izložbi i jedan navodno Modiglianijev akt. Talijanski je umjetnik jedan od najkopiranih autora na području svjetskog tržišta umjetnina, a podsjetimo na veliki umjetnički skandal od prošle godine, kada je na izložbi u Palazzo Ducale posvećenoj ovom umjetniku dokazano da je čak 21 rad od njih 30 - krivotvorina. Kako je dokazano, pigment boje korišten na ovim slikama "nije odgovarao vremenu u kojem je Modigliani stvarao, a okviri su iz zemalja istočne Europe i SAD-a, što ne odgovara kontekstu nastanka". U slučaju "hrvatskog Modiglianija", izloženog u Osijeku, ponovno nije teško zaključiti da je riječ o kopiji. Tamnokosa senzualna žena koja se prekriva bijelom tkaninom jest stil i motiv ovog umjetnika dopadljivog kolekcionarima, ali je znatno lošiji rukopis. U slučaju talijanskih radova izloženih u Palazzo Ducale, nije bilo toliko vidljivo da je riječ o kopijama. Posumnjao je Carlo Pepi, 79-godišnjak, koji je svjetskim medijima rekao da je "slikama nedostajalo duše i trodimenzionalne elegancije tipične za Modiglianija", što može prepoznati samo iskusno oko. Inače, prema nekim je istraživanjima čak svaka treća slika ovog autora kopija.

"Kako sam se počela baviti ovim poslom, saznala sam da je, prema nekim istraživanjima, čak 30 posto umjetnina krivotvoreno, neke od tih krivotvorina nalaze se i u muzejima i galerijama, a to je optimistična procjena. Po manje optimističnoj procjeni, ima ih još i više", kaže Helena Biočić, koja je studirala kriminalistiku.

SKUPO VJEŠTAČENJE

Kako se utvrđuje da je riječ o kopiji? "Obavljaju se istraživanja u našem Centru za kriminalistička vještačenja 'Ivan Vučetić' te u Hrvatskom restauratorskom zavodu. Kontaktiraju se autor, ako je živ, ili njegovi nasljednici. Djela se uspoređuju s potvrđenim radom pojedinog autora, istražuju se boje koje su se koristile, vještače se potpisi i slično", odgovara. Najvažnije su tehnike istraživanja ultraljubičasto i infracrveno svjetlo, kemijska analiza, datiranje radioaktivnim ugljikom...

"Dajemo i savjete na što sve treba obratiti pozornost, primjerice pogledati poledinu slike ili podnožje skulpture gdje postoji informacija, tražiti potvrdu o porijeklu slike, zatražiti da se provede vještačenje, kupovati na mjestima koja su na dobrom glasu i gdje se nisu prethodno prodavale krivotvorine, provjeriti na web stranici MUP-a traga li se

možda za slikom i slično", kaže Helena Biočić. Do slika su došli na razne načine. "U Muzeju imamo kopiju rada Salvadora Dalija, s motivom Isusa na križu. Sliku smo pronašli na graničnom prijelazu, ljudi koji su je prevozili nisu imali dokumentaciju. Kako bismo bili sto posto sigurni da se ne radi o originalu, trebalo bi provesti vještačenje u njegovu matičnom muzeju u Španjolskoj. Međutim, to zna biti i skupo jer trebaju i posebni prijevoz i zaštita. No, prema mišljenju naših stručnjaka, vrlo teško da je riječ o originalu; to je moguće potvrditi i golim okom, tako da sumnja, zapravo, i ne postoji. Dodatna je potvrda da ljudi kojima je oduzeta slika nisu više nikad pitali za nju. Da je original, sigurno bi ih zanimalo", kaže Biočić.

LAŽNI MURTIĆ

Policijska je akademija imala svoj štand na ovogodišnjem Interliberu i tamo je izložila lažnog Murtića. "U Centru 'Ivan Vučetić' dokazali su da je riječ o krivotvorenom potpisu. No, prišlo nam je više ljudi koji su pitali je li riječ o originalu", kaže naša sugovornica i nastavlja: "Radovi Ede Murtića među najbrojnijima su kad je riječ o krivotvorinama. Rekla bih da se za apstraktnu fazu ovog umjetnika krivotvoriteljima čini da ju je lako kopirati, no nisu u pravu. Sin i supruga pokojnog umjetnika bili su u kontaktu s našim ljudima u kriminalističkoj policiji i utvrdili su da djela koja izlažemo nisu originalni." Osim Murtića, može se doznati na izložbi, najviše je krivotvorina radova Zlatka Price, Ljube Ivančića i Mersada Berbera. Više se krivotvore slike, a manje skulpture.

Dio je umjetnina u Osijeku, dio u depoima, a dio je izložen na Policijskoj akademiji uz

POLICIJSKA LIKOVNA AKADEMIJA Helena Biočić, voditeljica Muzeja policije. U pozadini je krivotvorina poznatog plakata Borisa Bučana za predstavu "Žar ptica"

još nekoliko falsifikata, na tematskom zidu. Među njima je i loša verzija ptice s Bučanovog plakata za Žar pticu, koja nije otputovala u Osijek: ptica u crvenim štiklama naslikana na zelenoj pozadini. Nekoliko je radova Vaska Lipovca. Na pozadini slike nazvane "Muškarac u crnom" piše sljedeće: "Ja, Ranko Lipovac potvrđujem da je ova slika krivotvorina i nije rad moga oca Vaska Lipovca", a pridružila su se i dva Lipovčeva suradnika. Sliku je Ranko Lipovac pregledao u Policijskoj upravi u Heinzelovoj u Zagrebu u ožujku 2012. godine

Krivotvorine Ede Murtića su među najbrojnijima u nas. Za apstraktnu fazu tog umjetnika krivotvoriteljima se čini da ju je lako kopirati, no nisu u pravu

i zaključeno je da ova nevješta krivotvorina odstupa kako u fizionomiji naslikanog muškarca tako i u bojama.

Što se tiče navodne slike Ferde Kovačevića "Vrbe na Savi", za usporedbu je uzeta jedna potvrđena slika ovog autora iz Moderne galerije i dokazano je da je falsifikat. Kako se može pročitati u katalogu uz izložbu, "fizikalna analiza (XRF) pokazala je da se pri slikanju koristila titan-cink bijela, a u vrijeme kad je djelo nastalo, takva boja nije postojala". Mersad Berber sam je za svoju sliku "Portret dviju žena" potvrdio da se ne radi o originalu i to napisao na poledini.

Što se tiče slike Vladimira Kirina "Portal sv. Marka", stručnim rječnikom rečeno: "metodom PIXE iz uzetih mikropresjeka analizirali su se pigmenti, a utvrdilo se da su korišteni suvremeni pigmenti". Također, na slici postoji i sloj voska na poledini, za što nema razloga jer je platno zdravo, jedini je razlog takvog postupka da slika poprimi "stariji" izgled.

Krivotvorina "Lipo jutro sviće", potpisana imenom slikara Izvora Oreba, koja je otisnuta suvremenom metodom ispisivanja ulja na platnu te dovršena s nekoliko poteza kista, metodom koja se u žargonu naziva "kineska štampa".

Slično je krivotvorena i "Flora" Dimitrija Popovića, ispisana pisačem na papiru te ručno doradena.

Primjeri se nižu, a jedan od najbizarnijih je pokušaj kopije skulpture Dušana Džamonje, pa, kako se navodi, u slučaju krivotvorine, "čavli su četvrtastog oblika, takvi se uobičajeno koriste za potkivanje konja". Njegov sin Fedor rekao je da čavli nisu zabijani pravilno, nemaju tu gustoću kakva je trebala biti, ne postoji kameni dio baze koji je Džamonjin potpis, koji je ovdje na drvu samo izrezbaren". Dakle,

izložbi. Razlog je jednostavan. Mi nemamo jako razvijeno tržište umjetnina, pa niti nema potrebe za razvijenijim falsifikatima. Naprosto se ne isplati. Možda i postoje dobri krivotvoritelji iz Hrvatske, no oni ne rade na našem tržištu. Znali su me zvati i kad bi netko kupio djela stranih autora poput Picassa na domaćem tržištu, no većinom su to, barem do sada, bile kopije. Radove za koje postoji dilema potrebno je poslati u strane muzeje, tumači vještak Večerina. "U svojem sam se poslu susretao s umjetninama koje su dolazile najviše s tržišta iz Bosne i iz Srbije. U analizi ma je jako bitna suradnja više disciplina, potrebni su stručnjaci koji poznaju grafologiju, pa likovne tehnike i slično", kaže Večerina.

Jedan od najzanimljivijih primjera s kojima se susreo u svojoj karijeri bila je jedna slika Save Šumanovića. "Neki su stručnjaci tvrdili da je slika original, drugi da nije. Otišao sam i u Sid, gdje je živio, i nas nekoliko u suradnji napravilo je kompletnu analizu. Važno je bilo saznati cijeli kontekst. Naime, rad je potpisan, a napisano je i da datira u 1941. godinu. To je godina kada je NDH ušla u Sid i Šumanović nije radove potpisivao iz protesta. Tako da je slika mogla nastati samo između siječnja i travnja te godine. Kako se naposljetku pokazalo, to je bila kopija", kaže Večerina.

KINESKA ŠKOLA

"Susreo sam se i s predmetom u kojem je jedan akademski slikar - a bio je i ovisnik, pa mu je trebalo novca - prodavao falsifikate jednom kupcu. Naime, kako bi ovaj rekao da želi kupiti rad nekog autora, tako bi slikar to naslikao, potpisao traženim imenom, prodao mu kao original i dobro to naplatio. Kupcu nije palo napamet da su kopije iako mu je čak i njegova čistačica rekla da rukopis svih radova nalikuje. No, to je priča koja nije išla dalje od njih dvojice", prisjeća se sudski vještak.

Jutarnji je nekoliko puta pisao o krivotvorinama koje bi se pojavile na našem tržištu. Jedan od najupečatljivijih primjera bio je "Portret dalmatinske plemkinje". Sliku s potpisom Vlahe Bukovca, datiranom 1895., nudila je aukcijska kuća iz Praga. Dimenzije su bile 94,5 puta 67 centimetara, na slici je bio prikaz žene s orijentalnim motivima u pozadini, prekrivene žutom draperijom i s bijelim velom preko glave. Galerist Ivo Jerić je za potvrdu autentičnosti kontaktirao stručnjake za Bukovca i dobio preporuku: Ne kupujte. Tada smo pisali, podsjetimo, o mogućnosti postojanja praških radionica za krivotvorenje radova cavtatskog autora.

Iz MUP-a su uz izložbe naveli i mnoge metode kojima se služe krivotvoritelji. Primjerice, da bi krivotvorio sliku na ploči, falsifikator najprije mora pronaći drvo približno iste starosti ili poznavati način na koji će mlado drvo postarati. "Ploče od antickog namještaja idealne su za to, ali su kupnja antikviteta i traganje za njima veoma skupi. Zato neki krivotvoritelji posežu za drugim postupcima, primjerice, nove ploče kuhaju u kipućoj vodi ili ih ostavljaju na otvorenome godinu dana, pa i dulje, nakon čega ih potamnjaju. Navodi se i kako su rješavali problem crvotočine: "Neki krivotvoritelji su u drvu jednostavno bušili rupe.

Problem je u tome što stvaraju samo ravne rupe, a crvi to ne rade."

Inače, na kineskom su se tržištu razvile toliko kvalitetne radionice lažnih umjetnina da ni najveći stručnjaci za pojedinog autora ne uspijevaju otkriti je li riječ o originalu ili nije, a osim što su veličanstveno savladali rukopis, uspijevaju imitirati pigmente stare nekoliko stoljeća. Kineske bi radionice, ostvare li se najcrnja predviđanja, mogle srušiti cijelo to unosno tržište jer će se u skorij budućnosti sve teže moći razlikovati je li riječ o originalnom Picassu ili nije.

Pravi je detektivski posao otkriti je li neka umjetnina lažna. Pokazala je to i izložba "Istraživanje izbliza: lažne umjetnine, pogreške i otkrića", koja se svojedobno mogla pogledati u londonskom Nacional Galleryju, sa 40 radova. Infracrvene, X-zrake, mikroskopi, kombinacija znanstvenog, ali i povijesnog istraživanja bili su u službi razotkrivanja slika pogrešno pripisanih slavim umjetnicima, a među njima je bila i "Alegorija" Sandra Botticellija. ✓